

Jan Paulas

Strach na vsi

Příběh rodiny továrníka Josefa Č.

Katolický
týdeník

Strach na vsi

Příběh rodiny továrníka Josefa Č.

Katolický
týdeník

Strach na vsi

Příběh rodiny továrníka Josefa Č.

Katolický
týdeník

Jan Paulas
Strach na vsi

© Katolický týdeník s.r.o.

© Jan Paulas 2019

© Obraz na obálce: Petr Škorpík

ISBN: 978-80-86615-60-8

Byla hodina po půlnoci, když se na kraji ztichlé obce objevil motocykl. Jel potichu, nechtěl budit pozornost. Dubnová noc byla nezvykle jasná a klidná. Ačkoliv napětí těch dnů by se dalo krájet.

Motocykl zastavil u první chalupy.

Zvonek u vchodových dveří nebyl pronikavý, ven sotva dolehl, ale vzápětí se rozsvítilo jedno z oken. Trvalo to jen dvě tři minuty, než jim otevřel mladší muž v pyžamu.

Když je spatřil, zachvěl se... a nebylo to chladem. Věděl, kdo jsou. Naposledy tady po nich zůstala jedna mrtvola. Toníka Vondráka, mladého četníka.

Položili mu otázku. Na chvíli zaváhal, ale pak sotva znatelně kývl hlavou. Vyzvali ho, aby se oblékl a šel s nimi.

„Proboha, co mu chtějí?!“ blesklo mu hlavou. Jeho dcera chodí s jejich holkou do školy, dokonce do stejné třídy. Rodiny se znají, na vesnici se všichni znají, ale někteří víc. Jenomže odporujte o půlnoci chlapům s pistolí a samopalem. A tak se oblékl a šel. Měl jim ukázat, kde bydlí továrník Čihák.

Motocykl už jen vedli. V tiché vsi už místní ponocný dávno odtroubil půlnoc. K domku, kde bydleli Čihákoví, to bylo

kousek a nechtěli budit pozornost. Nechtěli vyplašit ptáčka, co falešně zpívá, aspoň ne dřív, než mu šlápnou na krk a rozhodnou, co s ním.

Když došli k domku, poručili svému průvodci, aby zazvonil. V prvním patře se po chvíli rozsvítilo. Z okna vyhlédla žena:

„Co potřebujete, pane Fousku?“ oslovila toho, kterého znala. Za ním stáli nějací dva chlapi a drželi se ve stínu.

„Oni potřebují mluvit s Josefem. Je to prý důležité.“

To ONI znělo zlověstně, takže Čiháková ani neřekla, co už měla na jazyku: „V tuhle hodinu? Už spí. Ať přijdou ráno.“

Neřekla to, protože na rameni ucítila ruku svého muže. Továrník Čihák byl sice v pyžamu, ale už si přes něj stačil natáhnout kalhoty. Žena se divila, že se jeho ruka vůbec nechvěje, zato ona se chvěla celá. Bože, co tu chtějí v tuhle hodinu?

Šel jim dolů otevřít, ale nezůstali mezi dveřmi. Za chvíli uslyšela stoupat po schodech zástup nohou. Zkontrolovala to z okna. Jo, jdou nahoru všichni. I s Fouskem. Tak to bude dobré, určitě je sem dovedl, protože potřebují nějaký jídlo nebo radu, na koho se obrátit. Žijí v nedalekých lesích a nejhorší je pro ně sehnat proviant.

Navíc v době, kdy je všechno na lístky a lidi nemají na rozdávání. I když na vesnici se vždycky něco najde. Tedy u těch, kdo mají nějaké hospodářství. Čihákovi mají továrnu na vlnu. Doma tedy žádnou spíž nacpanou černou zabíjačkou. Ale když Pepík nemá rozum a všude po vsi rozhlašuje, že kdyby k němu přišli partyzáni pro jídlo, tak jim ho milerád dá. Tak teď si pro něj přišli. Pro jídlo. Ale moc tomu nevěřila.

Věrka se pohnula. Něco ji vyrušilo ze spánku. Maminka v kuchyni ještě svítila. Přes těžký závěs, který odděloval pokojík, kde spala s babičkou, pronikal škvírou u zdi do tmavé místnosti proužek světla. Slyšela kroky a hlasy. Někdo k nim přišel asi na návštěvu.

Nechtělo se jí znova usnout. Zdál se jí ošklivý sen. O sněhu, který nenapadl.

Městečko Rysé, kde Věrka žije, je obklopené lesy, nevede sem žádná železniční trať, jen autobusové spojení. Studený kus Vysočiny, bramborářský kraj. Hlavně zimy tu bývají drsné s hromadou sněhu. Jednou ho napadlo tolik, že dosahoval až k obecní ceduli. Copak dětem se to líbilo, zato dospělí ho nestačili odklízet. V Rysé neměli žádné pluhy, a když takhle jednou zase napadla hromada sněhu, místní kolář se naštvál a udělal ohromný pluh na šířku silnice. Zapřáhli do něj dva páry koní, které ho táhly za sebou, a takhle pomalu projížděly obcí. Během roku byl pluh odstaven na náměstíčku, protože se nikde nedal schovat, a děti po něm rády lezly, dokud je místní strážník neodehnal.

Ten strážník byl Věrčin děda, suploval obecního policajta. Měl dokonce šavli, krásně nablýskanou. S lidmi ale neměl žádné problémy, jen občas s nějakým opilcem nebo s kluky, co lezli v kostele na vysokou věž a honili kavky. Odtud je vždycky vyháněl, aby nespadli. Kromě policajta byl ve vsi ještě bubeník, co chodil s malým bubínkem, aby občas přečetl úřední zprávu pana starosty. A ponocný, který poctivě troubil půlnoc. Po válce to všechno zmizí jako nějaké pohádkové figurky z dětství. Ale teď tu ještě jsou.

V noci měla sen o sněhu. Toho bylo každý rok hodně, ale jí se právě zdálo, že letos vůbec nenapadl. Všude holomráz, v lese nacházeli zmrzlá zvířátka... Probudila se a byla ráda, že to nebyla pravda. I letos spadla spousta sněhu, pluh prohrnul jen silnice, ale jinak všechny cesty byly zaváté. A děti se brodily těmi závějemi do školy. Věrka to měla kousek, ale co ti ostatní, přespolní. Od páté třídy chodily

všechny děti z okolních vesnic k nim do měšťanky. Putovaly takhle z osmi vesnic a za každého počasí, i v té největší zimě či chumelenici. Spolužák Franta, vysoký a udělaný kluk, to brával sněhem přes Panský les, jinak by musel velkou oklikou přes jinou ves. Děti dorazily vždycky úplně mokré nebo jako sněhuláci. Oblečení sušily u školních kamen – školník ráno před osmou nasypal do kamen dva uhláky uhlí, aby pomalu prohořovalo, a kolem kamen byla plenta, kde se věci sušily. Ve čtyři hodiny se děti zase vracely domů – to byla v zimě už skoro tma. Ale nikdo se o ně nebál.

Věrka má krásnou zimní čepici s králičí kožešinou a bílé válenky z filcu s ozdobným ptáčkem. Maminka na to naštěstí má, aby Věrce koupila sem tam i něco pro parádu. Tatínkovi se daří, má malou továrnu a lidé ho uctivě zdraví. Věrce nic nechybí, jenom trochu závidí těm, kdo mají domácí zvířata. Zatímco ostatní holky pasou husy a kozy, na dvoře mají psy a kočky, u nich doma neměli nikdy žádná zvířata. Nebyl by na ně čas. Všechno se u nich točí kolem továrny a obchodu. Měli jen stehlíka a kanára. A stehlík umřel za bouřky.

Babička

Babička, která s nimi bydlí, pochází ze statku, takže je na zvířata zvyklá. Ale jenom na ta velká, nemá ráda drůbež ani králíky. Na dvoře ani na talíři. Vaří jenom samé vepřové, hovězí a telecí. Když si chce Věrčin tatínek pochutnat na králíkovi, musí domů ke své matce. Ale jinak je babička výtečná kuchařka, taková ta hospodyně, co umí všechno

zužítkovat. A jak byla ze statku, musí být všechno v pořádku a čisté. Je přísná, akurátní, v domácnosti všechno klope podle ní. Její dcera, Věrčina maminka, v ní měla vždy oporu. Zato dědeček byl bohém, měl rád pivo, karty a nerad se myl. Pořád se kvůli tomu s babičkou haštežili. Na obecního policajta měl veselou povahu, lidé ho měli rádi. Věrka si ho ale moc neužila – když jí bylo pět let, zemřel na rakovinu jater.

S babičkou sice není tolik legrace, ale zase má na Věrku víc času, nechodí na policejní občůzky. Pečou spolu chleba. To bývá hotový sobotní obřad. Těsto se zadělávalo doma, ale pak se bochníky vozily k pekaři panu Krotkému. Takhle to dělali ve všech chalupách. K výrobě byla potřeba vedle kvásku mouka, žitná nebo smíchaná, pro kterou se ještě jezdilo přímo do mlýna. Ten klapal nedaleko u potoka. Když babička zadělala v díži těsto, nechalo se vykynout a pak se z něj nadělaly bochníky. To Věrku bavilo nejvíc. Hlídala, aby byly stejně velké. Bochníky se pak položily na veliké ošátky, na trakař se vešly dvě, a vozily se do pece. Ale ještě předtím si každý na bochníky zespondu vyrazil svou značku, aby se nepomíchaly s jinými. Pekař Krotký byl celý bledý, jak pořád stál v tom vedru u pece, ale jinak fajn chlap. U jeho pekárny bylo o sobotách hotové parkoviště trakařů – lidé je přece nepovezou prázdne domů a pak s nimi znovu k pekaři. Každý si ten svůj trakař musel poznat a ještě ten den si odvážel upečené bochníky. Aby dlouho vydržely a neokoraly, zabalovaly se do utěrek nebo dávaly do speciálních dóz. U Věrky doma dózu neměli. Zato měli výborný špajz směrem k severu. Až do oné osud-

né noci byl špajz tím nejlákavějším místem v domě. Tam bývalo dobrot! Ale pak se tam uhnízdil strach a všechno to krásné pokazil.

Ševcem nebudu!

Věrčin tatínek pocházel z mnohem chudších poměrů. Jeho rodiče bydleli v malé chaloupce do stráně, takže doma měli pořád vlhko. A malinkou kuchyň a malinké pokoje. Věrka nechápala, jak se tam všichni mohli vejít, tatínek měl ještě tři sourozence. U chalupy měli sice malé hospodářství, ale zrzavý dědeček Jan byl hlavně švec. Až po práci chodil s krávy na pole. A byl to také bývalý legionář. V Rysé a okolí bylo kolem 400 legionářů!

Ale ještě víc tam bylo ševců. Snad v každé rodině byl nějaký. A dělaly se tehdy tuze pěkné věci. Třeba pan Skánský vyrobil Věrčině mamince nádherné boty ze semiše, takové letní na vysokém podpatku, měly krásný vršek, volnou patu i špici. Když to maminka neviděla, Věrka je potají doma nosila – hrála si na dámu, i když jí boty líaly na noze. Všichni pana Skánského tehdy chválili, jak nádhernou dělá obuv. Ševcem měl být i Věrčin tatínek, ale vzepřel se tomu, ševcování ho úplně děsilo, za každou cenu chtěl být obchodníkem. A aby nemusel na ševcovské zkoušky, seřízl si naschvál kus prstu. Krve jako z vola, ale dosáhl svého. Šel do učení do nedaleké Poličky k jedné židovské obchodnici, co měla prodejnu s potravinami. Ale ani prodávat proviant nebyl jeho sen, lákal ho spíš textil. Napadlo ho zpracovávat

ovčinu, protože všude v okolí scházela vlna. Na Vysočině bylo sice hodně malých textilních továrniček, ale spřádání ovčí vlny je moc pracné: musí se nejdřív pořádně vyprat, aby nebyla mastná a smradlavá. Do toho se nikomu dvakrát nechtělo. Ale on měl svoje plány.

Prodavačka z Orionky

Věrka se nikdy nedozvěděla, jak přesně se rodiče seznámili. Maminka byla prý velká fešanda a kluci ji uháněli. Vyučila se prodavačkou rovněž v Poličce u místních Židů. Šlo o tradiční židovskou rodinu, která měla ve městě obchod s textilním zbožím. A protože se u nich mluvilo německy, naučila se tam i slušně německy. Dokonce u nich přespávala, ještě s jednou slečnou, která tam prodávala. V tom domě žili pohromadě staří a mladí, kteří měli ještě dvě malé děti. A když se v pátek koupali, tak se do jedné veliké plechové vany nanosila ohřátá voda – a nejdřív se vykoupaly děti, po nich mladí, pak staří a ve stejné vodě se nakonec umyla i maminka s tou slečnou. „Jak jste do toho mohli vlézt?“ ošívala se Věrka. „Musela jsem se nějak umýt. Domů jsem jezdila jen na neděli,“ odvětila maminka. Na ta učňovská léta ale vzpomínala moc ráda. Proto ji vřdycky bodlo u srdce, když si později vzpomněla na malou Editu a Waltra. Když přišla válka, celá židovská rodina šla do transportu i s dětmi. A nikdo z nich se nevrátil.

Po vyučení odešla pracovat jako prodavačka do Orionky v České Třebové. Tam padla do oka jednomu zákazníkovi.

Líbila se mu, ale možná ještě víc se mu líbilo, jak jedná s lidmi, jak se v obchodě umí otáčet. Sám byl obchodník. Taková šikovná prodavačka by se mu hodila. Rozjížděl zrovna firmu s vlnou a chtěl mít u toho i vlastní malý obchod.

Do roka u něj nastoupila a brzy byla svatba. Psal se rok 1937.

Závist je krysa

Josef Čihák založil už předtím se dvěma společníky firmu. Jedním z nich byl Josef Pokorný, který si vzal za ženu sestru té budoucí prodavačky z Orionky. Svět je opravdu malý, říkal si Čihák. A zdálo se mu to opět výhodné – mít ve firmě přízeň, šikovnou švagrovou. Druhým společníkem byl František Ebermann, kterému patřil dům, kde svou firmu ti tři rozjeli. Nejdřív měli jen obchod a zasilatelství. Dole v baráku otevřeli prodejnu, kde měli jak střižní zboží, tak celou galanterii, vlnu na pletení, bavlnky, ale i povlečení na postele. A vedle toho zasilatelskou službu, která nabízela vlněnou přízi k prodeji. Předení je mykané a česané – a Věřčin tatínek prodával česanou přízi, která byla lepší. Nejbližší přádelny byly až na západě Čech, v Kdyni, odtud chodily vzorníky a on podle nich objednával. A zároveň těm firmám dělal reklamu: rozesílal jejich vzorníky dál mezi lidi s nabídkou, že je možné si tuto přízi u Čiháka a spol. objednat. Když pak přišel dopis s objednávkou, zboží se navážilo, zabalilo a na dobirku poslalo zájemci.

Obchody jim vzkvétaly, ale přišly první problémy. Ebermann měl skryté dluhy z minulosti a dostal se do finanční tísně. Jeho dům proto skončil v dražbě a Věrčin tatínek ho koupil. Už nebyl Ebermannův, ale Čihákův. Měli to domluvené, firma se aspoň nemusí stěhovat, všechno zůstane při starém. Tedy skoro všechno, jenom v domě bude teď poroučet někdo jiný. A taky se tam nastěhuje i s rodinou: s manželkou a malou Věrkou, která se nedávno narodila.

Závist je pěkná krysa, umí hryzat a neptá se, co je spravedlivé nebo zasloužené. Přicházela nedorozumění a první rozepře. Co si o sobě ten Čihák myslí, že snědl všechnu moudrost?! Proč musí být pořád po jeho?! Zajídalo se to oběma společníkům. A Věrčin tatínek zase neměl náladu na dlouhá dohadování. Když se rozdávala trpělivost, stál ve frontě na píli a houževnost, a tak se mu nedostávalo jinde. Dokázal rychle vybuchnout a činit rázné závěry. A když se jednou s Ebermannem zase pohádali, pálily se mosty. Ebermann z firmy odešel a bouchl přitom pořádně dveřmi. Kostky nepřátelství byly vrženy.

Zhrzený Ebermann těžce nesl, že odchodem z firmy musel nadobro opustit i svůj bývalý dům. „Tohle mu nedaruji!“ zapřísahal se. A ze vzteku založil konkurenční obchod s vlnou Elefant. Znělo to dostatečně exoticky a lákavě. A přetáhl do něj i Čihákova švagra, který se cítil být ve staré firmě víc zaměstnancem než společníkem. „S Ebermannem to bude jiná domluva,“ myslel si Pokorný. Díky předchozí praxi měli zkušenosti a věděli, kde nakupovat. Mezi oběma firmami se tak rozhořel konkurenční boj, který zasáhl i do